

Рекомендації для українських постачальників щодо участі в публічних закупівлях Республіки Туреччина

Підготовлено в рамках виконання проєкту ЄС «Підтримка реформ сфери публічних закупівель в Україні»

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

За даними МВФ¹ станом на 2023 рік економіка Туреччини є 19-ю у світі за номінальним ВВП і 11-ю за розміром паритету купівельної спроможності (ПКС). Туреччина має змішаний ринок з економікою, що розвивається, із доходом вище середнього. Країна є одним із провідних світових виробників сільськогосподарської продукції, текстилю, автомобілів, транспортного обладнання, будівельних матеріалів, побутової електроніки та побутової техніки.

У 2023 році ВВП Туреччини (ПКС) склав 3,573 трильйона доларів, а ВВП (ПКС) на душу населення у 2023 році зріс до 41 412 доларів США.

Враховуючи, що біля 24% частки ВВП Туреччини припадає на державні закупівлі, потенціал цього ринку для учасників тендерів є значним.

Загальний обсяг державних закупівель за перші 6 місяців 2023 року склав 32,8 млрд \$. З них 29,3 млрд \$ - закупівлі в рамках покриття Законом про державні закупівлі.

Кількість державних закупівель склала 49124, а кількість укладених контрактів - 114 366.

Туреччина є членом СОТ з 1995 року, однак вона ще не зробила активних кроків щодо приєднання до Угоди СОТ про державні закупівлі (GPA), маючи при цьому статус спостерігача.

Туреччина також не є державою-членом ЄС і на неї не поширюються норми Директив ЄС про державні закупівлі, однак через її участь у фазі підготовки до вступу до ЄС, подібний пороговий механізм до того, що передбачений Директивами ЄС, був розроблений для контрактів на постачання, обслуговування та виконання робіт, що підпадають під дію Закону про державні закупівлі Туреччини.

Закон про державні закупівлі Туреччини № 4734 (далі – Закон)², який був опублікований в Офіційному віснику Туреччини 22 січня 2002 року, має на меті встановлення принципів і процедур, які повинні застосовуватися в будь-яких закупівлях, що проводяться державними органами та установами, що регулюються публічним правом або відповідно до громадського контролю щодо використання державних коштів.

Також був прийнятий Закон про контракти державних закупівель № 4735³ (опублікований в Офіційному віснику Туреччини 22 січня 2002 року). Метою закону про контракти про державні закупівлі є встановлення принципів і процедур, які мають відношення до укладення та виконання договорів про державні закупівлі відповідно до закону про державні закупівлі, визначають тендерну процедуру для закупівель у державному секторі та реалізації нових проектів.

2. СИСТЕМА ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПВЕЛЬ ТУРЕЧЧИНИ

Закупівля товарів, робіт і послуг, вартість яких покривається будь-якими видами ресурсів, які є в розпорядженні замовників, зазначених нижче, здійснюється відповідно до положень Закону:

- департаменти, включені до загального бюджету, додаткового бюджету, спеціальні провінційні адміністрації та муніципалітети та пов'язані з ними оборотні фонди, організації, асоціації, юридичні особи;

¹ [Republic of Türkiye \(imf.org\)](https://www.imf.org/)

² [4734 Public procurement law \(lawsturkey.com\)](https://www.lawsturkey.com/)

³ [4735 Law on public procurement Contracts \(lawsturkey.com\)](https://www.lawsturkey.com/)

- державні господарські підприємства, що складаються з публічних корпорацій та державних господарських установ;
- заклади соціального забезпечення, фонди, суб'єкти юридичних осіб, створені відповідно до спеціальних законів і на які покладено громадські обов'язки (крім професійних організацій та закладів вищої освіти), а також заклади з самостійним бюджетом;
- будь-які установи, організації, асоціації, підприємства та корпорації, у яких більше половини капіталу, прямо чи опосередковано, разом чи окремо, належить особам, зазначеним вище;
- тендери на будівництво банків згідно із Законом № 4603 (Ziraat Bank, Halk Bank та Emlak Bank).

Управління державних закупівель (далі - УДЗ) Туреччини, яке було створене в 2002 році після введення в дію Закону, є регулюючим і наглядовим органом із повноваженнями вторинного законодавства щодо державних закупівель. Повноваження призначені та уповноважені для точного впровадження принципів і процедур, зазначених у Законі. Згідно Закону про державні закупівлі, основними обов'язками УДЗ є регулювання, вирішення спорів, міжнародні зв'язки, моніторинг та створення системи електронних закупівель. Управління підпорядковується Міністерству фінансів Туреччини, однак це не обмежує незалежності Управління від будь-якої влади під час виконання ним своїх обов'язків. Органом, який приймає рішення, є Рада з державних закупівель, яка складається з дев'яти членів, включаючи одного Голову та одного Другого Голову. Члени правління призначаються Радою міністрів за поданням Міністерства фінансів.

Крім того, одним із його невід'ємних обов'язків є оцінка та вирішення будь-яких скарг пов'язаних сторін щодо процедур, які проводяться державним органом, який проводить тендер.

З 1 серпня 2021 року в Туреччині усі повідомлення про тендери та пов'язана з ними тендерна документація доступні в режимі он-лайн через платформу електронних публічних закупівель (Elektronik Kamu Alımları Platformu - ЕКАР) - централізовану платформу публічних електронних закупівель, управління якої здійснюється Управлінням публічних закупівель Туреччини⁴, (система пошуку тендерів).

Для доступу до тендерів необхідне використання електронних та/або м-підписів.

Бюлетень публічних закупівель (та його архів) доступний онлайн за адресою: <https://ekap.kik.gov.tr/EKAP/Plan/BultenIndirme.aspx> (пошукова система бюлетеня).

Бюлетень виходить щоденно. Залежно від питання надається інформація про попереднє оголошення, публікацію, виправлення або скасування тендеру тощо. Присуджені тендери в короткому описі також перераховані на ЕКАР.

Крім цього обов'язкового вмісту, на вимогу відповідного замовника, оголошення, виправлення, припинення та інформація про переможців торгів також доступні на ЕКАР щодо тендерів:

1. ініційованих адміністрацією та які не входять до сфери дії Закону;
2. ініційовані адміністрацією, які підпадають під дію Закону, але здійснюють закупівлі

⁴ [EKAP \(Elektronik Kamu Alımları Platformu\) \(kik.gov.tr\)](https://ekap.kik.gov.tr)

щодо «винятків», передбачених у Законі, або закупівлі адміністрацій, які не підпадають під сферу застосування Закону;

3. засновані приватними юридичними особами, створеними спеціальним законом або підзаконними актами, виданими Радою Міністрів.

Крім того, повідомлення можна отримати в друкованому вигляді від замовника. Замовники також публікують оголошення про тендер на своїх веб-сайтах.

Важливо! Система пошуку тендерів і система пошуку бюлетенів доступні лише турецькою мовою.

На веб-сторінці ЕКАР загальні оголошення (наприклад, прес-релізи, законодавчі правки тощо), відповідне законодавство, статистика та інформація, що стосується адміністративного органу, доступні також англійською мовою.

3. ОСНОВНІ МЕТОДИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В ТУРЕЧЧИНІ

Незважаючи на те, що до Закону кілька разів вносилися зміни з метою відповідності до acquis ЄС та соціальних змін, основна характеристика акту була збережена.

У цьому контексті Закон визначає три основні типи закупівель, а саме:

- відкрита тендерна процедура;
- тендерна процедура з обмеженим доступом;
- переговорна процедура. Переговорна процедура застосовується лише за певних умов. Зокрема, якщо за відкритими або обмеженими процедурами торгів не подано жодної пропозиції, до робіт, товарів чи послуг, що закуповуються, застосовується переговорна процедура. Ціни можуть бути узгоджені після подання цінових пропозицій. Переговорні процедури застосовуються також за таких умов:
 - якщо неможливо чітко визначити технічні та фінансові аспекти через специфічні та складні характеристики робіт, товарів чи послуг, що закуповуються; та/або
 - якщо орієнтовна вартість закупівлі щодо робіт перевищує половину порогової вартості.

Замовники можуть застосовувати переговорну процедуру з урахуванням певних вимог щодо публікації тендеру

о з попередньою публікацією:

- якщо не подано жодної пропозиції на відкриті або обмежені торги;
 - якщо необхідні дослідження та розробки (НДДКР), а обсяг тендеру не підлягає масовому виробництву;
 - якщо попередній загальний технічний та фінансовий аналіз неможливий за контрактами на постачання, обслуговування та роботи через їх складний характер;
- о без попередньої публікації:
- якщо закупівля має бути проведена в надзвичайно терміновому порядку через події, які замовники не могли передбачити і які жодним чином не можуть бути пов'язані з ними;
 - якщо закупівля стосується національної оборони, безпеки чи розвідки;
 - якщо орієнтовна вартість закупівлі продукту, товарів, поставок і послуг становить до 404 700 турецьких лир (приблизно 13 900 євро).

Крім вищезазначених процедур, замовники можуть організувати також «конкурс проектів», застосовувати «спеціальну процедуру закупівлі консультаційних послуг» і без процедури оприлюднення з метою безпеки здійснювати «пряму закупівлю».

Крім того, для дотримання рамкової угоди директив ЄС концепції динамічної системи закупівлі, електронного аукціону та електронного сповіщення також застосовуються відповідно до Закону.

Нижче наведені пороги, які застосовуються у 2023 для участі в тендерах Туреччини для іноземних учасників

Покриття	Товари та послуги	Роботи
Центральні органи влади та центральні державні установи	289 000 дол США	10,6 млн. дол США
Інші органи державної влади (органи місцевого самоврядування, місцеві державні установи, інші установи, що діють у підпорядкуванні центральних органів влади тощо), на які поширюється дія Закону	482 000 дол США	10,6 млн. дол. США

Періоди та правила повідомлень про тендери

Згідно закону, хамовник зобов'язаний надати всім учасникам торгів достатньо часу для підготовки своїх тендерних пропозицій;

а) закупівлі з оціночними витратами, **що дорівнюють або перевищують порогові значення** (див. таблицю вище) повинні бути розміщені шляхом публікації в Бюлетені державних закупівель принаймні один раз за умови, що;

1) повідомлення **в рамках відкритих закупівель** оприлюднюються не пізніше **як за сорок днів** до кінцевого строку подання тендерних пропозицій;

2) оголошення про закупівлі, що проводяться **за обмеженою процедурою**, оприлюднюються не пізніше як за **чотирнадцять днів** до закінчення строку подання заявок,

3) повідомлення про запрошення кандидатів **до переговорної процедури** оприлюднюються не пізніше як **за двадцять п'ять днів** до закінчення строку подання тендерних пропозицій.

У закупівлях, що проводяться **за закритою процедурою**, розрахункові витрати, що дорівнюють або перевищують порогові значення, необхідно надати лист із запрошенням до участі в тендері не менше **ніж за сорок днів** до кінцевого терміну подання тендерних пропозицій кандидатам, які пройшли кваліфікацію в результаті попередньої кваліфікації. провадження.

ВАЖЛИВО! Щодо як порогових так і допорогових закупівель, то в їх межах діє достатньо складна порогова «веделка», яка визначена у Законі. Разом з тим, ці значення оновлюються кожний рік, тому радимо перевіряти актуальну офіційну інформацію щодо порогових значень тут [2023 Yılı Eşik Değerleri ve Parasal Limitleri - Nakedis.org](https://www.nakedis.org)).

Узагальнена схема участі в тендерах Туреччини для іноземних компаній.

1 етап: Участь:

Фізична особа: Ідентифікаційний номер іноземця

Місце отримання: Міністерство внутрішніх справ Туреччини, Головне управління у справах населення і громадянства.

Юридична особа: потенційний податковий номер

Місце отримання: Міністерство казначейства та фінансів Туреччини, Адміністрація доходів

Подання документів, які регулюються власним національним законодавством учасника, які підтверджують, що він працює у сфері, у якій він бере участь у тендері.

Подання документів, які підтверджують, що особа уповноважена підписати протокол ЕКАР та подати тендерну пропозицію

2 Etap. Подача та оцінка тендерних пропозицій.

Постачальники послуг отримання електронного підпису, електронних сертифікатів (<https://www.btk.gov.tr/elektronik-sertifika-hizmet-saglayicilari>)

Підписання протоколу ЕКАР

Засвідчення кваліфікації шляхом заповнення таблиці кваліфікаційної інформації

3 Etap. Підписання контракту.

Вибір економічно найбільш вигідного учасника

Засвідчення документів, заявлених на кваліфікацію.

4. БАНКІВСЬКІ ГАРАНТІЇ

Для турецьких тендерів пропозиція, як правило, має бути дійсною від трьох до шести місяців із дати подання заявки. Разом із пропозицією необхідно надати тендерну заставу (банківський гарантійний лист) у розмірі 3% від суми тендерної пропозиції.

Застава тендерної пропозиції має бути видана турецьким банком, контргарантована банком учасника тендеру та дійсна принаймні протягом періоду дії тендерної пропозиції (зазвичай три місяці).

Тендерна гарантія не вимагається для консультаційних тендерів.

Банк учасника тендеру видає замовнику гарантію тендерної пропозиції, щоб гарантувати, що учасник-переможець тендеру виконає контракт згідно з визначеними умовами. Ця дія виконується лише в тому випадку, якщо довіритель, якому присуджено контракт, не укладе попередньо узгоджений контракт.

Після того, як учасник отримує контракт, він стає підрядником і повинен надати гарантію виконання, яка зазвичай становить 6% від суми контракту та дійсна протягом усього терміну поставки або після остаточного прийняття, починаючи з дати контракту. Усі облігації мають бути випущені турецьким банком і контргарантовані (підтвержені) банком учасника торгів.

5. УМОВИ ТА ТЕРМІНИ ПОДАЧИ СКАРГ

Учасник тендеру, потенційний учасник тендеру або будь-хто, хто вважав, що його права, пов'язані з певним тендером, були порушені через недотримання Закону, може

подати свої заперечення до замовника протягом періоду часу, зазначеного в Законі. Підрядна організація може задовольнити скаргу та повторно виправити свій адміністративний акт або відхилити скаргу. У разі відмови, позивач може оскаржити рішення замовника до Управління з державних закупівель.

Після розгляду справи апеляції Орган може:

- видавати розпорядження про припинення процесу закупівлі у разі порушення Закону;
- визначити коригувальну дію у відповідних випадках;
- відхилити заяву у випадках, коли заява не відповідає відповідним процесуальним правилам або якщо порушення не встановлено.

Як і всі інші адміністративні акти, рішення Органу підлягають судовому перегляду в державних судах.

Строк оскарження становить **п'ять днів** для тендерів, які закуповуються в надзвичайно термінових і непередбачуваних умовах (тобто стихійне лихо, хвороба тощо) або з метою національної оборони, безпеки та розвідки питання.

За винятком цих двох типів тендеру, термін для оскарження становить **десять днів** для всіх тендерів, починаючи з дати, коли незаконна процедура чи дія замовника була реалізована або повинна була бути реалізована заявником.

Скарги щодо оголошення про закупівлю можуть бути подані з дати першої публікації оголошення, тоді як період подання заяв щодо інших положень попередньої кваліфікації або тендерної документації, які не відображені в повідомленні про закупівлю, починається з дати закупівлі відповідного документа.

Скарги щодо повідомлення про закупівлю, попередньої кваліфікації або тендерної документації повинні бути подані **не пізніше ніж за три дні до дати тендеру або кінцевої дати подання заявки**, за умови, що кінцевий термін не перевищує строки, зазначені вище.

- заперечення: після завершення етапу подання скарги заявник може оскаржити рішення замовника протягом п'яти днів до УДЗ;
- подальші оскарження (ініціювання адміністративного позову та пов'язане судове провадження) виключаються після закінчення вищезазначених обмежень.

Період очікування:

- не менше **п'яти днів** з дня надсилання інформації про вибір переможця тендеру, за умови, що закупівлю завершено в короткий проміжок часу через надзвичайно термінові та непередбачувані умови або питання національної безпеки знаходяться на кону;
- не пізніше **10 днів** з дня надсилання інформації про вибір учасника-переможця.

Слід зазначити, що на практиці період, що починається з дати, коли замовник присуджує тендер і підписує контракт з переможцем/підрядником, може становити щонайбільше **тридцять п'ять днів** для місцевих підрядників. Для **іноземних підрядників надаються додаткові двадцять чотири дні**.

Органи розгляду, у тому порядку, в якому вони вказані в процесі подання заявки, є такими:

- сам замовник для скарг та УДЗ для заперечень;
- суд першої інстанції: адміністративні суди розглядають позови щодо процесу закупівель як суд першої інстанції після рішень, прийнятих УДЗ.
- Верховний суд: Державна рада розглядає остаточні рішення адміністративних судів і розглядає апеляції як Верховний суд.

Також, передбачено прискорений порядок розгляду спорів у сфері державних закупівель. Відповідно, остаточне рішення адміністративного суду може бути оскаржене без подання заяви до окружного адміністративного суду, який зазвичай діє як суд другої інстанції в адміністративних процедурах. Проте, як виняток, рішення адміністративних судів щодо заборони участі в закупівлях можуть бути оскаржені лише після попереднього звернення до окружного адміністративного суду та отримання від нього остаточного рішення.

Вартість плати за подання скарг:

- плата за подання скарги до самого замовника не стягується;
- плата за подання заперечення залежить від орієнтовної вартості закупівель, а саме:
 - 7 682 турецьких лір для закупівель з орієнтовною вартістю до 1 281 438 турецьких лір;
 - 15 373 турецьких лір для закупівель з орієнтовною вартістю від 1 281 438 до 5 125 768 турецьких лір;
 - 23 060 турецьких лір для закупівель із оціночною вартістю від 5 125 768 до 38 443 271 турецьких лір;
 - 30 750 турецьких лір для закупівель із орієнтовною вартістю 38 443 271 турецьких лір і вище.
- плата за подання позову до адміністративного суду становить 59,30 турецьких лір.

Слід зазначити, що подані скарги чи заперечення не призупиняють процедуру. Заява про тимчасову заборону в адміністративних судах є необхідною та має припиняючу дію.

Проте, якщо УДЗ не прийме остаточного рішення щодо оскарження, контракт не може бути підписаний замовником.

Після підписання договору про закупівлю договірні положення можуть бути змінені у двох випадках, за умови, що ціна контракту не буде перевищена, і сторони договору взаємно домовляться про відповідні зміни відповідно до загальних правил турецького законодавства:

- зміна місця роботи або доставки;
- тривалість роботи та умови оплати змінюються за умови, що робота виконана або доставлена раніше передбаченого та погодженого терміну.

Контракт може бути переданий третім особам за умови, що це є юридично можливим, і замовник надає своє письмове погодження. Однак такі треті сторони повинні взяти на себе всі права та обов'язки, що випливають з контракту, як було визначено в процесі тендеру.